

Inkomensderving door extensiveren van melkveebedrijven

L. Loseman
J. Reinders

© 1998 Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Informatie- en KennisCentrum Landbouw, Postbus 482, 6710 BL EDE.

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij het gebruik van gegevens uit deze publicatie.

Oplage 30 exemplaren

Samenstelling L. Loseman, J. Reinders

Druk Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Facilitaire Dienst

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Probleemstelling	7
1.2	Aanpak van de berekeningen	7
1.3	Samenwerking	7
2	Intensiteit van melkveehouderij op bedrijfsniveau	8
2.1	Landbouwtelling 1997	8
2.2	Algemene uitgangspunten voor de berekeningen	8
2.3	Keuze van de bedrijfsmodellen	9
3	Extensiveren door toevoegen van grond	10
3.1	Eigenschappen van de bedrijfsmodellen	10
3.2	Inkomensderving in de opeenvolgende trajecten	10
4	Extensiveren door afstoten van diergroepen	12
4.1	Afstoten van jongvee	12
4.2	Afstoten van melkkoeien (en quotum) en jongvee.	12
4.3	Alleen melkkoeien (en quotum) afstoten	12
4.4	Verschil in inkomensderving per diergroep.	13
4.5	Extensiveren door afstoten van vleesvee en schapen	14
4.5.1	Vleesstieren	14
4.5.2	Zoogkoeien	15
4.5.3	Schapen	15
5	Invloed agenda 2000	16
6	Relatie extensiveren naar 2 of 1,4 GVE en eindnormen 180/100 en 140/60	17
6.1	Extensiveren door grondaankoop en afstoten overtalig jongvee.	17
6.2	Behalen normen door extensiveren, verlagen van N-niveau en afvoer van mest.	17
6.3	Extensiveren naar 1,4 GVE door grondaankoop kostbaar	17
7	Samenvatting	19
8	Conclusies en aanbevelingen	20

1 Inleiding

1.1 Probleemstelling

In het kader van het aanvullend stikstofbeleid voor de uitspoelingsgevoelige zandgronden is een werkgroep ingesteld, die de opdracht kreeg een ontwerp te maken voor een regeling die de extensivering van de melkveehouderij in Nederland stimuleert.

Als eisen aan de ontwerp-regeling worden gesteld:

- de regeling moet stimuleren (snel) mee te doen
- ondernemers die initiatief nemen moeten met de regeling uit de voeten kunnen
- de extensivering moet structureel zijn en op andere plaatsen niet leiden tot intensivering boven 2 GVE per ha
- de kosten-baten verhouding moet goed zijn
- er moet maximaal gebruik gemaakt worden van EU co-financiering, dus moet de regeling passen binnen de Landbouw Milieu Verordening 2078/92

Aan het IKC-Landbouw is gevraagd de kosten van extensivering per GVE te berekenen op bedrijfsniveau en daarbij twee opties uit te werken:

- * Extensiveren door rundvee af te stoten en door
- * Grond (gelegen op korte afstand) aan het bedrijf toe te voegen.

1.2 Aanpak van de berekeningen

Melkveebedrijven kunnen op meerdere manieren een hoge veebezetting per ha verlagen. De eerste stap die overweging verdient, is te proberen de melkproductie per melkkoe te verhogen door fokkerij- en management maatregelen. Daarbij wordt namelijk het productievolume zo goed mogelijk in stand gehouden, terwijl toch het aantal dieren wordt verminderd. Omdat deze maatregelen echter pas op langere termijn effect sorteren, niet op alle bedrijven een groot effect meer hebben en de regeling al op korte termijn resultaten moet opleveren, is hier verder niet op in gegaan

De meest voor de hand liggende eerste fase van extensivering op melkveebedrijven door vermindering van het aantal dieren, bestaat uit het afstoten van diergroepen die het laagste rendement hebben. Over het algemeen zijn dat schapen, vleesvee en (te) ruim aanwezig jongvee voor de vervanging. Er is een groot verschil in saldo van deze diergroepen ten opzichte van melkvee.

Dit feit geeft een flinke complicatie bij de berekening van de kosten van extensivering per GVE.

Om inzicht te krijgen in de kosten per diergroep zijn voor vleesvee en schapen saldo's berekend. Bij het berekenen van de kosten van extensiveren van melkvee (al of niet met bijbehorend jongvee) is gebruik gemaakt van het Bedrijfsbegrotingsprogramma (BBPR) van het Proefstation voor de Rundveehouderij. Hiermee kunnen binnen bedrijfsverband integraal de gevolgen van extensiveren worden berekend.

1.3 Samenwerking

Bij de berekeningen met BBPR is assistentie verleend door mevr. Saskia Elkerbout en mevr. Iris Arendzen, medewerksters van het Proefstation voor de Rundveehouderij. Bij het vaststellen van de uitgangspunten van de berekeningen is gebruik gemaakt van de opmerkingen van Peter Munters en Walter Pieterse van de Directie Landbouw. De resultaten zijn becommentarieerd door Gerda van Eck, Jan Nijsten en Henk Westhoek van het IKC-Landbouw.

2 Intensiteit van melkveehouderij op bedrijfsniveau

De melkveebedrijven in Nederland vertonen grote verschillen in intensiteit en samenstelling van de veestapel. Deze verschillen hebben grote invloed op het gedeerde inkomten per te extensiveren GVE.

2.1 Landbouwtelling 1997

Na analyse van de CBS-statistieken werd de volgende indeling gemaakt:

Tabel 1. Veebezetting landbouwtelling 1997 op bedrijven met melkvee.

GVE Per Ha	Aantal Bedr.	Ha per bedr.	Totaal GVE/ha	GVE m.k.k Ha	GVE m.j.v ha	GVE vleesvee ha	GVE overig ha
Oost							
<2	2687	21.9	1.74	1.13	0.49	0.08	0.04
2 – 5	7283	21.9	2.91	1.98	0.74	0.16	0.03
>5	275	8.8	7.58	4.06	1.59	1.80	0.13
Zuid							
<2	817	29.9	1.68	1.03	0.50	0.12	0.03
2 – 5	3867	26.7	3.20	2.14	0.84	0.20	0.03
>5	276	15.8	7.38	4.23	1.66	1.32	0.17
Overig Nederland							
<2	9705	35.5	1.67	1.12	0.44	0.06	0.05
2 – 5	9551	32.2	2.60	1.77	0.64	0.13	0.06
<5	135	12.0	8.26	3.56	1.69	2.70	0.31

2.2 Algemene uitgangspunten voor de berekeningen

Aan de hand van deze analyse van gegevens uit de landbouwtelling van het CBS en de statistieken uit Land- en Tuinbouwcijfers, alsmede de data van KWIN-Veehouderij, werden de uitgangspunten voor de berekeningen als volgt vastgesteld:

- De gemiddeld productie per melkkoe bedraagt 7000 kg melk met 4.45 % vet en 3.50 % eiwit.
- De melkprijs bedraagt 75 cent per kg. Verkoop stierkalveren á f 295, vaarskaveren f 155, pinken 2 jaar f 1435, uitstoot koeien f 1150.
- Het melkvee wordt geweid zo mogelijk onbeperkt, in intensieve situaties wordt het jongvee (gedeeltelijk) op stal gehouden
- De bedrijfsoppervlakte is 25 ha zandgrond. De berekeningen zijn uitgevoerd voor uitspoelingsgevoelige gronden met een grondwatertrap GT VII en een dunne bouwvoor. Er wordt geen berekening toegepast.
- De kosten worden berekend op basis van gedeerde saldo's. Herwaardering en berekening van veranderende kosten van gebouwen, mechanisatie en arbeid vindt niet plaats.
- Overbodig geworden melkquotum wordt verkocht voor f 4,- per kg en het daardoor verkregen vermogen levert een rendement van 5 % op. Het is op dit moment ook nog mogelijk de melk te verhuren (lease). Dat levert op dit moment een rendement op van ca 10 %.
- Aankoop grond in de concentratie gebieden kost f 80 000 per ha tegen 5 % jaarkosten.
- Bij één GVE melkvee hoort in principe een minimum aan jongvee te worden aangehouden en opgefokt. In het licht van de ontwikkelingen op het gebied van diergezondheid wordt namelijk gestreefd naar gesloten bedrijven. Er is gerekend met een minimaal

vervangingspercentage van 22 %. Hiervoor moet er per melkkoe 0,3 kalf, 0,27 pink en 0.03 vaars worden aangehouden. Daardoor wordt per melkkoe 1.25 stuks GVE rundvee aangehouden.

- Prijzen en normcijfers zijn zoveel mogelijk ontleend aan KWIN-Veehouderij 1997.

De uitgangspunten bepalen uiteindelijk het resultaat. Van veel invloed zijn de keuzes voor de GT-klasse, al of niet beregenen, het productieniveau in kg melk per koe, de diergroep die wordt afgestoten (melkkoe al of niet met bijbehorend jongvee), de wijze waarop het eventueel vrijkomende quotum wordt benut (verkoop of lease) en het beweidingssysteem. Het beweidingssysteem heeft vooral invloed op het uiteindelijke N-overschot per ha en de eventuele noodzaak van mestafvoer.

2.3 Keuze van de bedrijfsmodellen

De bedrijven beneden 2 GVE/ha hoeven niet te extensiveren. Hiervoor is geen rekenmodel nodig. De intensieve bedrijven boven 2 GVE per ha lijken uitéén te vallen in twee groepen met verschillende karakteristieken. De bedrijven in Concentratiegebieden Oost en Zuid met een veebezetting van 2 – 5 GVE/ha hebben gemiddeld een behoorlijke oppervlakte en ongeveer 2 melk- en kalfkoeien per ha. In Oost zijn de bedrijven wat kleiner van omvang dan in Zuid. Daarbij hebben ze in beide gebieden gemiddeld een groot aantal stuks jongvee voor de vervanging van de veestapel (0.37 GVE per melkkoe) en ook nog 0.18 GVE vleesvee per ha. Bij de modelberekening van model 7 zijn de twee laatste categorieën samengevoegd en als jongvee doorgerekend. De zeer intensieve bedrijven met meer dan 5 GVE/ha komen gemiddeld op 7.6 GVE per ha waarvan 4 GVE melkvee. Naast de hoge jongveebezetting van 0.47 GVE per melkkoe zijn er ook nog 1.7 GVE vleesvee en 0.2 GVE overige grazers aanwezig. In concentratiegebied Oost hebben deze bedrijven gemiddeld bijna 9 ha en in Zuid bijna 16 ha grond.

3 Extensiveren door toevoegen van grond

Voor het berekenen van de effecten van extensiveren door toevoegen van grond, zijn een aantal berekeningen gemaakt met modellen die uitgaan van een minimale jongveebezetting, zowel in de uitgangssituatie als in de geëxtensiverde situatie. Doordat van een aantal intensiteiten in de uitgangssituatie is uitgegaan, wordt inzicht verkregen in het verschil in inkomensderving dat ontstaat in de verschillende trajecten van extensivering. De overgang van in hoge mate zelfvoorzienend zijn in ruwvoer -met ruime beweidingmogelijkheden-, tot in hoge mate afhankelijk zijn van ruwvoeraankoop met beperkt weiden -met veel bijvoeding-, zijn de belangrijkste oorzaken van de verschillen.

3.1 Eigenschappen van de bedrijfsmodellen

Hierna volgend worden per model de belangrijkste eigenschappen ervan aangegeven.

Model 1: 2,5 GVE-1.25 Matig intensief bedrijf met minimale jongveebezetting

Op dit bedrijf worden 2, 5 GVE melkkoeien inclusief jongvee gehouden.

Model 2: 2,5-->2GVE-1,25 Extensiveren matig intensief bedrijf door grondaankoop

Het bedrijf uit model 1 heeft hier 6,5 ha grond aangekocht

Model 3: 3GVE-1.25 Intensief bedrijf met minimale jongveebezetting

Dit bedrijf heeft 3 GVE melkkoeien inclusief jongvee. Tabel 2: Extensiveren melkkoeien inclusief jongvee door grondaankoop

Model 4: 3->2 GVE-Grond. Extensiveren van intensief bedrijf door grondaankoop.

In model 4 is uitgegaan van het intensieve gesloten bedrijf in model 3 dat al met een minimale jongveebezetting werkt en door aankoop van 12,5 ha grond extensiveert naar 2 GVE.

Model 5: 4,5 GVE-1.25. Zeer intensief bedrijf met minimale jongveebezetting

Te opzichte van het intensieve bedrijf van model 3 wordt een nog groter deel van de veestapel op aangekocht voer gehouden. Ondanks een groter N-overschot wordt daardoor dus ook nog een groter deel van het N-overschot afgewenteld op de bedrijven die de aangekochte snijmais en krachtvoer produceren.

Model 6: 4.5->2GVE-Grond. Zeer intensief bedrijf dat extensiveert door grondaankoop.

Model 6 geeft de resultaten van een zeer intensief bedrijf (model 5) dat extensiveert naar 2 GVE door aankoop van 21 ha grond.

3.2 Inkomensderving in de opeenvolgende trajecten

De derving van het inkomen wanneer melkkoeien inclusief jongvee worden geëxtensiveerd door aankoop van grond, verschilt met het traject waarover wordt geëxtensiveerd: vanuit een zeer extensieve situatie of vanuit een matig extensieve situatie. Bij de hier gehanteerde uitgangspunten varieert de inkomensderving per geëxtensiverde GVE van ca 1400 tot 1600 gulden. De kosten van de toegevoegde grond (hier berekend tegen 4000 gulden per ha per jaar), hebben - vanzelfsprekend- grote invloed op de berekende inkomensderving per GVE.

Tabel 2: Extensiveren melkkoeien inclusief jongvee door grondaankoop

Model no:	1	2	3	4	5	6
Naam	2,5 GVE- 1.25	2,5-2GVE 1.25 grond	3GVE- 1.25	3->2GVE- grond	4,5GVE- 1.25	4,5->2GVE – grond
Eigenschappen	GT VII	GT VII	GT VII	GT VII	GT VII	GT VII
Aantal melkkoeien	50	50	60	60	90	90
Kalveren/pinken	15/14	15/14	17/16	17/16	27/25	27/25
Opp. Gras en maïs	20 en 5 ha	21,25 ha en 10 ha	20 ha en 5 ha	25 ha en 12,5	21 ha en 4ha	36 ha en 20 ha
N-regime grasland	300 N	300 N	300 N	300 N	300 N	300 N
Beweidingssysteem	O + 3	O+3	B+4	O+3	B+8	O+3
Resultaten						
Saldo (LW)	172605	177668	202271	214768	276026	314992
Algem. Kosten (incl. mestafv.)	12544	12595	12617	12717	12841	13082
Ber. rente vee en maïs	6278	6598	7358	7958	10900	12180
Saldo (excl. overschotheffing)	153783	158475	182296	194093	252285	289730
Extra grondlasten (5 % 80 000/ha)		25000		50 000		124 000
Gederfd inkomen per GVE extensiveren		1624 t.o.v. 1		1528 t.o.v. 3		1385 t.o.v 5
Milieu-getallen						
Uitrijden kg N/ha dierlijke mest	119	100	180	99	320	121
Kg N/ha kunstmest op grasland	247	250	212	259	131	244
Kg N per ha kunstmest op maisland	94	50	79	104	28	76
Berekend N-overschot kg/ha	264	210	262	217	354	199
Forfaitaire aangifte	338	270	369	273	502	257
Verfijnde aangifte	238	190	224	196	286	176
Berekend P2O5 overschot per ha	35	35	30	36	76	36
Forfaitair	55	50	60	50	114	50
Verfijnd	35	35	31	35	78	35

4 Extensiveren door afstoten van diergroepen

Eerst is getracht een indruk te krijgen wat de gevolgen zijn van extensiveren door aankoop van grond. Daarbij is uitgegaan van een “gesloten” bedrijf dat naast melkkoeien de eigen opfok verzorgt. Vanuit het oogpunt van diergezondheid heeft dit de voorkeur. Daarbij werd uitgegaan van een minimale jongveebezetting. Het is natuurlijk ook mogelijk te extensiveren door dieren zoals vleesvee, schapen, jongvee, melkkoeien of groepen van dieren af te stoten. Het is bekend dat niet elke diersoort evenveel inkomen oplevert, of bij afstoten evenveel inkomensderving veroorzaakt.

Om hier zicht op te krijgen zijn voor vleesvee en schapen saldoberekeningen gemaakt en zijn voor melkkoeien en jongvee aanvullende modelberekeningen uitgevoerd.

4.1 Afstoten van jongvee

Voor de modelberekeningen werden de volgende modellen gehanteerd:

Model 7: 3GVE-NU . Gemiddelde situatie op 11 000 bedrijven in Zuid en Oost.

Gezien de aantallen bedrijven, het aantal ha en het aantal dieren is dit rekenmodel afgeleid van de middengroep met een veebezetting van 2 – 5 gve per ha. De co-financiering door de EU heeft ook betrekking op het traject van 4,5 tot <2 GVE per ha. Als gemiddelde bedrijfsoppervlakte is 25 ha aangehouden, met 2 melkkoeien per ha en 0,5 GVE jongvee/vleesvee per melkkoe. Per melkkoe zijn er dan 1,5 GVE rundvee aanwezig.

Model 8: 2GVE-mkk, alleen melkkoeien houden, jongvee afstoten

Vanuit de gemiddelde situatie is het mogelijk naar 2 GVE te extensiveren door alleen het jongvee en het vleesvee af te stoten. Het quotum wordt dan volgemolken en het jongvee wordt elders opgefokt of als melkkoe aangekocht. Dit is dus strijdig met het gesloten bedrijf.

4.2 Afstoten van melkkoeien (en quotum) en jongvee.

In model 9 is het bedrijf geëxtensiveerd door per melkkoe een minimale jongveebezetting aan te houden en ook melkkoeien af te stoten, om een “gesloten” bedrijf te kunnen realiseren.

Model 9: 2GVE-1.25. Afstoten gedeelte jongvee en melkvee (en quotum)

In dit model is het niet noodzakelijke jongvee afgestoten, maar ook een aantal melkkoeien. Per overblijvende melkkoe is 0,25 GVE jongvee aanwezig zodat per melkkoe 1.25 GVE wordt gehouden. Het quotum dat niet kan worden benut, is verkocht of wordt verhuurd en zorgt ervoor dat minder rentekosten voor de financiering hoeven te worden gemaakt, of levert een additioneel inkomen op doordat het met dat rendement op een andere manier wordt aangewend. Misschien een aantrekkelijke werkwijze voor een ondernemer die op termijn wil beëindigen, of niet meer wil investeren in grond.

4.3 Alleen melkkoeien (en quotum) afstoten

Om een indruk te krijgen van wat het sec afstoten van melkkoeien (zonder jongvee) aan inkomensderving oplevert is in model 10 uitgegaan van het bedrijf met 3 GVE en 25 ha, maar dan met alleen melkkoeien

Tabel 3. Extensiveren door afstoten verschillende diergroepen.

Model no:	7	8	9	10
Naam:	3GVE-NU	2 GVE-mkk geen jongv.	2 GVE-1.25 afst. Melkpr. en jongv.	3GVE-mkk geen jongvee
Eigenschappen:	GT VII	GT VII	GT VII	GT VII
Aantal melkkoeien	50	50	40	75
Kalveren en pinken	30/28	Nvt	12,11	Nvt
Opp. Gras en maïs	21 en 4	20 en 5	17 en 8	20 en 5
N-regime grasland	300 N	300 N	300 N	300 N
Beweidingssysteem	B + 4	B+8	O+3	B + 4
Resultaten				
Saldo (LW)	165662	166831	142756	250587
Algem. Kosten (incl. mestafv.)	12575	12519	12477	12679
Ber. Rente vee en maïs	7703	4990	5278	6925
Saldo (excl. Overschotheffing)	145384	149322	125000	230983
Extra grondlasten(5 % 80 000/ha)				
Minder rentelasten door verkoop quotum		Niet t.o.v 7	14000 t.o.v 7 en 1	+35000 t.o.v. 7 en 8
Gederfd inkomen per GVE extensiveren		++ 157 gld t.o.v. 7	T.o.v 7 - 255 gld -1182 gld t.o.v. 1	t.o.v 8 +3266 gld +1866 gld by verkoop quo.
Milieu-getallen				
Uitrijden kg N/ha dierlijke mest	172	152	101	200
Kg N/ha kunstmest op grasland	215	216	257	198
Kg N per ha kunstmest op maïsl.	79	108	40	76
Berekend N-overschot kg/ha	273	200	218	256
Forfaitaire aangifte	386	240	273	350
Verfijnde aangifte	234	180	198	219
Berekend P2O5 overschot per ha	30	38	36	34
Forfaitair	57	50	50	65
Verfijnd	31	35	35	33

Model 10: 3GVE-mkk. Alleen melkkoeien afstoten

Dit bedrijf heeft alleen 3 melkkoeien per ha, zonder jongvee of ander vee. Vergelijking van de resultaten met model 8 geeft een indruk van de inkomensderving door afstoten van één GVE melkkoeien. Dus afstoten van één melkkoe per ha.

4.4 Verschil in inkomensderving per diergroep.

In het algemeen gaat extensiveren ten koste van het inkomen. Dit geldt echter niet voor elke diergroep. Uit vergelijking van de resultaten van model 7 en model 8 blijkt dat afstoten van de jongvee-opfok op gemiddelde bedrijven geen inkomensderving geeft, maar bij de gekozen uitgangspunten (KWIN 97 normcijfers) zelfs voordeel oplevert.

Indien een minimale hoeveelheid jongvee voor de vervanging van de melkveestapel wordt aangehouden en er naast overtollig jongvee ook melkvee moet worden afgestoten om de 2GVE-norm te bereiken, dan is de inkomensderving geheel afhankelijk van de verhouding waarin jongvee en melkkoeien moeten worden afgestoten om een minimale jongveebezetting te handhaven. Vergelijk model 1 en 7 en 9.

De inkomensderving door het afstoten van een melkkoe met 0,25 GVE jongvee is **ca 1200** gulden per GVE wanneer ook het quotum te gelde wordt gemaakt. De derving in de gemiddelde huidige situatie wordt hier aanzienlijk beperkt doordat hier overtollig jongvee wordt afgestoten **en** omdat een deel van het quotum te gelde wordt gemaakt of verhuurd. Vergelijk model 7 en model 9. Uit deze berekening moet de **conclusie** worden getrokken dat dit **niet voor elk bedrijf** geldt.

Intensievere bedrijven die al een minimale jongveebezetting naast melkvee houden (model 1) en dan gaan extensiveren, derven meer inkomen per GVE.

De inkomensderving door afstoot van melkkoeien veroorzaakt een derving van **ruim 1850** gulden als ook het melkquotum te gelde wordt gemaakt. Wanneer er geen revenuen uit het overtollige quotum worden verkregen wordt er **ruim 3250** gulden per melkkoe ingeleverd.

De opbrengst van het af te stoten quotum heeft dus veel invloed op de hoogte van de inkomensderving. Indien in plaats van het quotum te verkopen voor 4 gulden/kg met een rendement van 5 %, het verhuurd zou worden voor 35 cent/kg, dan is de inkomensderving bijvoorbeeld nog maar ongeveer 350 gulden per geëxtensiverde GVE melkkoeien inclusief jongvee.

Tenslotte valt uit de berekende milieugegotten op, dat met het berekende N-overschot na extensiveren niet het veronderstelde maximale overschot wordt bereikt van 140 kg op gras en 60 kg op akkerbouw, die nodig is om de nitraatdoelstelling te realiseren.

4.5 Extensiveren door afstoten van vleesvee en schapen

Bij de berekening van de gevolgen van afstoten van vleesvee en schapen op bedrijven met melkvee is er rekening mee gehouden dat wanneer er meer dan 2 GVE per ha worden gehouden:

- is geen EG-vleesveepremie mogelijk,
- wordt aankoop-ruwvoer gebruikt,
- is een positief saldo in de regel de reden van een activiteit
- zijn soms hobbymatige aspecten aanwezig om bepaalde dieren te houden (zoogkoeien, schapen)
- zijn soms aspecten van bedrijfsbeheer aanwezig om dieren te houden: schapen vs graslandexploitatie
- is wel ooi-premie mogelijk indien geen vleesveepremies worden aangevraagd

4.5.1 Vleesstieren

Door middel van een saldobegroting is getracht zicht te krijgen op de derving van inkomen door afstoten van vleesstieren en andere diergroepen.

Tabel 4: Saldo per afgeleverde stier:

Gemiddeld afgelopen jaren			
		Prijs	
Opbrengsten	380 kg	6,28	2386
Kosten:			
Kalf			784
Kunstmelk	45 kg	2,55	115
Snijmaïs	1870 kVEVI	0,30	561
Krachtvoer	1100 kg	0,38	418
Gez. Zorg	490 dgn	0,08	39
Rente			96
Uitval			60
Alq. kosten	490 dgn	0,13	64
Totaal dir. kosten			2137
Saldo/afgel. Stier			249
Saldo/stierenplaats			185

Uit tabel 4 is af te leiden dat:

- gemiddeld in de afgelopen jaren ca. 185 gulden per stierenplaats per jaar saldo is behaald.
- één stierenplaats vertegenwoordigt 6 maanden 0 GVE en (bij de gegeven mestperiode 16 maanden) 10 maanden 0,6 GVE: gem. derhalve $6/16 = 0,375$ GVE.
- één GVE vleesstieren = 2,666 stierenplaatsen,
- 1 GVE vleesstieren had gem. 493 gulden saldo
- na realisatie Agenda 2000 is het saldo ca. 0 plus de evt. toe te wijzen top-up. Dit kan echter oplopen tot een maximum van 355 ECU per stier per jaar (dus per 0,375 GVE). Per GVE vleesstieren derhalve ca 2100 gulden.

NB

In bovenstaande is uitgegaan van traditionele opzet. Het is echter mogelijk en waarschijnlijk dat in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van oudere broutards (zie opzet Dumeco) met een verschuiving naar iets oudere leeftijd. De producenten (in Frankrijk) zullen bij de stijgende hoogte

van de speciale premies méér belangstelling tonen de premiemogelijkheden te verzilveren. Nederlandse mesters kopen dan stieren zonder premiemogelijkheden (met aangepaste prijs) en mesten deze in ca. 6 maanden af. Vlg's Brussel worden in het veebezettingsgetal alleen de dieren geteld waarvoor premie wordt aangevraagd.

Het is nog onduidelijk hoe de prijsontwikkeling van deze broutards zal zijn (Italië is ook een belangrijke vrager) doch er moet rekening worden gehouden dat het te derven saldo per GVE (3,33 broutards) ca. 500 gulden (150 gulden per stier) zal zijn.

4.5.2 Zoogkoeien

Uit tabel 5 blijkt het negatieve rendement van de zoogkoe-sector indien geen zoogkoepremie benut kan worden. Deze zal begin volgend decennium nog verslechteren.

Tabel 5: Saldo per zoogkoe

	Nu		
		Prijs	
Opbrengsten			
koe/jr	91,3	6,75	616
Stierkalf	0,49	1400	686
Vaarskalf	0,26	1100	286
Totaal			1588
directe kosten			
gras/graskuil	0,45	f 1800/ha	810
Krachtvoer	65 kg	0,35	23
gez. Zorg			111
Rente			294
Uitval			147
Dekgeld			70
Strooisel	1000 kg	0,125	125
alg. kosten	365 dgn	0,04	15
Totaal			1595
saldo per koe			-7

Als op intensieve melkveebedrijven zoogkoeien voorkomen heeft dat als reden:

- hobby
- gebruik natuurterreinen voor deze dieren welke niet als voederareaal aangemerkt kunnen worden

4.5.3 Schapen

In tegenstelling tot vleesvee is het wel mogelijk om in vee-intensieve situaties ooi premies te benutten. Schapen worden slechts betrokken in het veebezettingsgetal indien vleesveepremies worden aangevraagd.

Om melkveehouders met schapen (boven totaal 2 GVE/ha) te motiveren tot extensivering zal minimaal het saldo incl. ooi premie moeten worden geboden.

De ooi premie wordt jaarlijks vastgesteld op basis van marktprijsontwikkeling. Mogelijke prijsdaling i.v.m. prijsdaling andere vleessoorten wordt grotendeels gecompenseerd.

Omdat in de schapenhouderij zeer weinig krachtvoer wordt gebruikt zal Agenda 2000 de kosten weinig positief beïnvloeden.

Het saldo per ooi loopt vlg's KWIN 97-98 uiteen van 200 gulden per Flevolander ooi tot 143 gulden per Texeler ooi.

Een ooi vertegenwoordigt 0,15 GVE: In 1 GVE zijn dus 6,67 ooiën begrepen. Het saldo per GVE bedraagt derhalve 950 tot 1333 gulden.

5 Invloed agenda 2000

In de voorstellen van de EU worden verlagingen van de garantieprijs van melk en rundvlees aangekondigd. Als compensatie worden premies in het vooruitzicht gesteld van 145 ECU per 5800 kg beschikbaar melkquotum en van 70 ECU per melkkoe (ca 58 ECU per 5800 kg quotum). Per premie-eenheid van 5800 kg melk wordt respectievelijk 100 ECU en 29 ECU rechtstreeks gegeven en de rest mag als top-up door de nationale overheden onder objectieve criteria worden toegewezen. De compensaties voor lagere vleesprijzen voor vleestieren en zoogkoeien worden ook voor 50 % in een enveloppe gegeven en kunnen als top-ups worden toegewezen.

Agenda 2000 leidt tot verslechtering van de vleesveesaldi. De producenten van vleestieren welke geen gebruik kunnen maken van premies zullen dit als onredelijk ervaren en compensatie eisen. Compensatie in de vorm van een top-up (deel uit de enveloppe) leidt echter ook tot continuering van de productie op (o.a.) intensieve bedrijven op droge zandgronden.

Onderzocht kan worden of, ter extensivering, de bedoelde producenten een bedrag ter hoogte van de top-up verstrekt kan worden. Deze totale premie per stier mag maximaal 355 ECU bedragen en zou dus kunnen oplopen tot ca 2100 gulden per GVE vleestieren.

De ontwikkeling van de melkprijs is niet echt duidelijk, maar vermoedelijk zal deze wel ca 10 a 15 % dalen. Van de rundvleesprijs wordt verwacht dat ze ca 30 % zal zakken.

Het verstrekken van premies per "premie-eenheid" van 5800 kg melkquotum, of per dier, heeft invloed op de beslissing van de veehouder om dieren of quotum af te stoten voor extensivering. Het is daarom van belang onder welke voorwaarden de top-ups worden toegekend.

Overwogen kan worden om ter bevordering van extensivering de top-ups in de vorm van een premie per ha grasland te verstrekken of een maximum te stellen aan de totaal te verkrijgen premie per ha bedrijfsoppervlakte.

6 Relatie extensiveren naar 2 of 1,4 GVE en eindnormen 180/100 en 140/60

Het voornemen is dat in 2008 in geheel Nederland het N-overschot zal zijn gedaald naar 180 kg N op grasland en tot 100 kg N op bouwland. Op uitspoelingsgevoelige gronden moeten de overschotten nog verder worden beperkt tot respectievelijk 140 kg op grasland en 60 kg op bouwland. Ook geldt een Europese richtlijn die de N-aanwending uit organische mest tot 170 kg per ha wil beperken. In dit verband is genoemd dat hiervoor een veebezettinggrens van 1,4 GVE per hectare als maximum moet worden gehanteerd gezien de N-uitscheiding per GVE. Daarbij is er vanuit gegaan dat per GVE rundvee ongeveer 140 kg N wordt uitgescheiden via de uitwerpselen. (WUM-cijfers) en er ca 9 % van vervluchtigt. In IKC-publicatie 26 wordt berekend dat door integrale maatregelen in de sfeer van voeding en bemesting de N uitscheiding met 25 tot 30 % kan worden verminderd. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of dit haalbaar is. Er zou dan bij extensiveren tot 2 GVE geen rundveemest behoeven te worden afgevoerd.

6.1 Extensiveren door grondaankoop en afstoten overtollig jongvee.

De gevolgen op het inkomen van extensiveren tot 1,4 GVE per ha door grondaankoop zijn echter wel berekend. Eerst is echter het overtollige jongvee afgevoerd.

Model 11: 1,4GVE-1,25 grond. Extensiveren door grondaankoop en afstoten overtollig jongvee.

In dit bedrijf wordt door 3GVE-NU (= huidige gemiddelde situatie) het overtollige jongvee afgestoten en de 50 melkkoeien met jongvee geëxtensiveerd naar 1,4 GVE per ha door toevoeging van 20 ha grond.

6.2 Behalen normen door extensiveren, verlagen van N-niveau en afvoer van mest.

Wanneer door extensiveren niet de eindnormen kan worden gehaald, bijvoorbeeld 180/100 of 140/60, dan is dit mogelijk te bereiken door een lager N-niveau op grasland en of door mestafvoer

Model 12: 2GVE180/100 Behalen van de eindnorm 180/100 door 2GVE-1.25

Het geëxtensiveerde bedrijf 2GVE-125 gaat door verlaging van de stikstofgift op grasland de aangekondigde eindnorm 180/100 halen.

Model 13: 2GVE 140/60 Halen van aangescherpte norm 140/60 door 2GVE-1.25

Door verlaging van de stikstofgift op grasland en afvoer van 170 ton rundveemest haalt het geëxtensiveerde bedrijf 2GVE-1,25 de aangescherpte eindnorm van 140/60.

6.3 Extensiveren naar 1,4 GVE door grondaankoop kostbaar

Uit tabel 6 blijkt dat extensiveren naar 1,4 GVE door grondaankoop, kostbaar is. Wanneer het gemiddelde intensieve bedrijf wil gaan extensiveren naar 1,4 GVE per ha door grond aan te kopen en de diergroepen met een laag rendement afstoot, dan levert dit toch een inkomensderving van ongeveer 1600 gulden per geëxtensiveerde GVE op. Als 1 GVE melkkoe inclusief jongvee wordt geëxtensiveerd dan kost dit -volgens vergelijking van model 11 met model1- ca 3200 gulden.

Voor het behalen van de eindnorm 180/100 behoeft het geëxtensiveerde bedrijf met 2GVE weinig extra kosten te maken. Slechts ca 80 gld per ha of 160 gld per geëxtensiveerde GVE.

Tabel 6: Extensiveren naar 1,4 GVE/ha door grondaankoop, of halen van eindnormen van 180/100 en 140/60 door afstoten van vee, verlagen N-gift en afvoer van mest.

Model no:	7	11	9	12	13
Naam:	3GVE-NU	1,4 gve-1.25	2 GVE-1.25 afst. Melkpr. en jongv.	2GVE 180/100	2GVE 140/60
Eigenschappen:	GT VII	GT VII	GT VII	GT VII	GT VII
Aantal melkkoeien	50	50	40	40	40
Kalveren/pinken	30/28	15/14	12/11	12/11	12/11
Opp. Gras en maïs	21 en 4	36 en 9	17 en 8	20 en 5	20 en 5
N-regime grasland	300 N	200	300 N	200	175
Beweidingssysteem	B + 4	O+3	O+3	O+3	O+4
Resultaten					
Saldo (LW)	165662	181502	142756	140524	135877
Algem. Kosten (incl. mestafv.)	12575	12678	12477	12467	16037
Waarvan mestafvoer					(3570)
Ber. Rente vee en maïs	7703	6598	5278	5038	5038
Saldo (excl. Overschotheffing)	145384	162226	125000	123019	114802
Overschotheffing					
Extra grondlasten(5 % 80 000 per ha)		80 000 (20 ha)			
Minder rente door verkoop quotum			14000	14000	14000
Gederfd inkomen per GVE extensiveren: t.o.v. 7 (3GVE-NU) en 1 (2,5GVE-1,25)		1580 t.o.v 7 en 3216 t.o.v 1		895 t.o.v 7 en 335 bij verk. quotum	1223 t.ov 7 en 663 bij verk. Quotum
Milieu-getallen					
Uitrijden kg N/ha dierlijke mest	172	90	101	101	72
Mestafvoer (ton)					170 ton
Kg N/ha kunstmest op grasland	215	153	257	154	141
Kg N per ha kunstmest op maïsland	79	123	40	107	126
Berekend N-overschot kg/ha	273	128	218	167	136
Forfaitaire aangifte	386	113	273	195	155
Verfijnde aangifte	234	127	198	155	124
Berekend P2O5 overschot per ha	30	37	36	35	35
Forfaitair	57	34	50	44	43
Verfijnd	31	35	35	35	35

Om de aangescherpte eindnorm van 140/60 te bereiken -en toch onbeperkt te kunnen weiden op een zo extensief bedrijf-, moet mest worden afgevoerd en vervangen door kunstmest N. Ook moet meer voer worden aangekocht. De kosten worden dan ongeveer 400 gulden hoger per ha of 800 gulden per te extensiveren GVE. In IKC-publicatie Interne notitie nr. 56 wordt, met enigszins andere uitgangspunten berekend, ook duidelijk aangegeven dat de kosten per kg overschotreductie hoger worden naarmate een lager overschot moet worden bereikt.

7 Samenvatting

De hoogte van de inkomensderving van extensivering van melkveebedrijven is onder meer afhankelijk van de wijze waarop ze tot stand komt: door afstoten van dieren of aankopen van grond. Met behulp van saldoberekeningen voor vleesvee en schapen en van modelberekeningen voor melkveebedrijven is inzicht verkregen in de inkomensderving als gevolg van extensivering. Voor deze berekeningen werden uitgangspunten gehanteerd zoals de grondprijs bij aankoop van grond, de gemiddelde melkproductie en de diergroep die afgestoten wordt. Deze aannames zijn zoals –gewoonlijk– bepalend voor de uitkomst van de berekeningen.

Onder de gekozen uitgangspunten zijn de kosten van extensivering per GVE:

Door aankoop grond:

Extensiveren van 1 GVE melkkoe inclusief jongvee

In het traject 4,5 naar 2 GVE	ca 1400 gld
" " " 3 naar 2 GVE	ca 1500 gld
" " " 2,5 naar 2 GVE	ca 1600 gld
" " " 2,5 naar 1,4 GVE afstoten overtollig jongvee + quotum	ca 1600 gld
" " " 2,5 naar 1,4 GVE melkkoeien inclusief jongvee	ca 3200 gld

Door afstoten dieren

1 GVE melkkoe	ca 3200 gld
1 GVE melkkoe en verkoop quotum	ca 1800 gld
1 GVE melkkoe inclusief jongvee	ca 2300 gld
1 GVE melkkoe inclusief jongvee en verkoop quotum	ca 1200 gld
1 GVE jongvee voor de vervanging en overtollig jongvee	<u>voordeel</u> ca 150 gld
1 GVE vleesstieren	ca 500 gld
1 GVE vleesstieren bij maximale top-up na 2002	ca 2100 gld
1 GVE zoogkoeien	ca 0 gld
1 GVE schapen	ca 900 – 1300 gld

De inkomensderving door vermindering van het aantal dieren, is sterk afhankelijk van de diergroep(en) die worden afgestoten. Afstoten van vleesvee en schapen geeft in de huidige situatie een inkomensderving van 500 tot 1300 gulden per GVE. Afstoten van melkvee met bijbehorend jongvee (en quotum) geeft een inkomensderving van ca 1200 gulden per af te stoten GVE. Wanneer alleen melkkoeien (zonder jongvee) en het melkquotum worden afgestoten, dan is een inkomensderving van ca 1800 gulden per GVE te verwachten.

Extensiveren naar 1,4 GVE door afstoten van melkkoeien met bijbehorend jongvee en toevoegen van grond, geeft een inkomensderving van ca 3000 gulden per geëxtensiverde GVE.

Door integrale veevoedings- en bemestingsmaatregelen, aanpassing van het beweidingssysteem, eventueel gecombineerd met de afvoer van rundveemest, is extensivering voor het behalen van de nitraatrichtlijn niet noodzakelijk. Deze maatregelen brengen echter ook kosten met zich mee. Zeker als afvoer van mest nodig is.

De voorwaarden (objectieve criteria) waaronder de rechtstreekse EU-premies en top-ups worden verdeeld, hebben invloed op de inkomensderving door extensivering.

Extensiveren vanuit de gemiddelde huidige situatie naar 2 GVE leidt volgens de modelberekeningen niet zonder meer tot de beoogde vermindering van het N-overschot. Bij de modelberekeningen is overigens uitgegaan van de huidige bemestingsadviezen die gelden voor een goede landbouwkundige praktijk.

8 Conclusies en aanbevelingen

Opvallend is de grote diversiteit in diergroepen die op melkveebedrijven aanwezig is en vooral de grote verschillen in inkomensderving per GVE die ontstaan bij het afstoten van de diverse diergroepen. Dit maakt het moeilijk een relevante vergoeding per te extensiveren GVE vast te stellen. Het verdient daarom **aanbeveling** te overwegen een staffeling in de vergoeding aan te brengen. Die zou kunnen bestaan uit een verschillende vergoeding per diergroep(en). Een staffeling in het traject van intensief naar extensief is ook mogelijk.

Het afstoten van vleesvee en schapen leidt tot een saldooverlies van 500 tot 1300 gulden per GVE. Het verdient daarom **aanbeveling** om ook het afstoten van andere diergroepen dan melkvee en melkjongvee, door een extensiveringspremie te stimuleren.

Extensiveren door afstoten van een melkkoe plus bijbehorend jongvee gecombineerd met het afstoten van melkquotum, geeft een inkomensderving van ongeveer 1200 gulden per geëxtensiverde GVE. Afstoten van melkvee geeft een inkomensderving van ruim 3000 gulden per melkkoe. Wanneer ook het quotum te gelde wordt gemaakt door verkoop of verhuur, is dit bedrag aanzienlijk lager.

Om de extensivering door afstoten van diergroepen met een laag saldo op gang te krijgen, is wellicht een extensiveringspremie van ca 700 gulden voldoende. Voor het afstoten van melkvee -al of niet gecombineerd met jongvee- is een premie nodig van 1600 á 3000 gulden per GVE om de inkomensderving te compenseren. Wanneer het melkquotum ook te gelde wordt gemaakt, kan de inkomensderving echter aanzienlijk worden beperkt.

Het verdient daarom **aanbeveling** dat de overdracht van quotum zo gemakkelijk mogelijk wordt gemaakt. Het afstoten van melkquotum wordt volgens de huidige regelgeving gecombineerd met overdracht van grond. Wanneer extensivering van de melkproductie wenselijk is, verdient het **aanbeveling** te overwegen de verkoop van quotum te ontkoppelen aan de overdracht van grond.

Het verdient eveneens **aanbeveling** te overwegen de aanschaf van quotum niet toe te staan aan bedrijven die al 15 000 kg quotum per ha bedrijfsoppervlakte bezitten. Dit zou tevens een aanzienlijke vermindering van de vraag naar quotum kunnen betekenen en dus de prijs van quotum drukken.

Ook verdient het **aanbeveling** te overwegen de overdracht van quotum gemakkelijker te maken en de transactiekosten te verlagen door het instellen van een quotumbeurs. Het Canadese systeem waarbij "gebruikt" en "ongebruikt" quotum kan worden verhandeld, maakt lease overbodig.

Extensiveren door aankoop van grond in de concentratiegebieden is een dure oplossing. Afgezien van de vraag of er voldoende grond beschikbaar komt om de melkveehouderij te extensiveren, is voor het tempo van de realisatie van de extensivering, verdient uitplaatsing uit intensieve gebieden **aanbeveling**. Het is daarom gewenst een uitplaatsingsregeling in te voeren en de extensiveringsregeling voor het gehele land te laten gelden, dus ook uitplaatsers voor de extensiveringspremie in aanmerking te laten komen.

Uit het oogpunt van diergezondheid is het wenselijk om te streven naar gesloten bedrijven, daarbij is opfok van eigen jongvee voor de vervanging van de melkveestapel nodig. Daarom verdient het **aanbeveling** een norm te stellen aan de jongveebezetting na extensivering (kalveren en pinken per melkkoe).

Als de voorstellen in Agenda 2000 in hoofdlijnen worden ingevoerd kunnen de directe inkomensstoelagen per dier en per premie-eenheid (5800 kg beschikbaar quotum) en vooral de zogenaamde "top-ups", de milieudoelstellingen doorkruisen. Het verdient **aanbeveling** te onderzoeken in hoeverre een premie per ha grasland dit kan helpen voorkomen.

Ede, 21 september 1998.

Literatuur, Statistiek en Rekenprogramma's:

- Startnotitie extensiveringsregeling Rundveehouderij voor droogtegevoelige zandgronden LNV 1998.
- Bedrijfsbegrotingsprogramma van het Proefstation voor de Rundveehouderij, BBPR.
- Kwantitatieve Informatie Rundveehouderij , KWIN 98.
- Speciaal gegroepeerde gegevens van de Landbouwtelling 1997 van het Centraal Bureau voor de Statistiek, CBS.
- Werkgroep Uniformering Mestcijfers, WUM-cijfers 1996 en 1997.
- IKC-publicatie nr.26 Mineralen en zware metalen in de veevoeding.
- IKC Interne notitie nr. 56 Kosten van verlaging van stikstofbemesting op melkveehouderijbedrijven.